

ARTICLES CENTRALS

Més que un joc. L'esport i la resolució de conflictes

Tom Woodhouse

Professor emèrit de la Universitat de Bradford i investigador visitant a la Universitat Ramon Llull

Després d'una llarga carrera com a acadèmic dedicat a la investigació per a la pau i els conflictes, recentment he arribat al convenciment que els que formem part de les comunitats d'acadèmics i polítics que treballen amb temes relatius a la pau i el conflicte hem d'anar més enllà de la nostra confortable esfera acadèmica per desenvolupar noves fonts de creativitat i innovació. Per a mi, la forma ideal de fer-ho va ser unir dues de les meves passions, que sovint no estan connectades i que a alguns fins i tot els hi poden semblar contradictòries, que són el meu amor per l'esport, com a activitat de lleure, i el meu interès professional i polític en la resolució de conflictes i la construcció de la pau. En aquest article explico per què m'entusiasma la idea de vincular la resolució de conflictes amb l'esport. Però primer vegem alguns dels problemes que planteja aquesta combinació.

Cal reconèixer que hi ha aspectes de l'esport, com a empresa comercial global, que no encaixen amb els valors de la resolució de conflictes. En primer lloc, sovint a l'esport se li dóna suport amb les estratègies de màrqueting i publicitat de poderoses empreses multinacionals. Cada vegada més, i recentment en particular el futbol s'ha convertit en un àmbit en què persones molt riques i també Estats paguen sumes de diners impressionants per patrocinar o fins i tot comprar clubs de primera línia, a Anglaterra, França i Espanya. Els ingressos globals totals de l'esport el 2015 van superar els 145.000 milions de dòlars¹. Es tracta també d'un exercici de "diplomàcia del futbol", una manera d'utilitzar el poder tou, esportiu i cultural, per fer-se un lloc a les arquitectures

polítiques i de seguretat d'Europa i Amèrica del Nord i, per als països en desenvolupament d'Àsia, l'Àfrica i Àsia Central, de reforçar la seva imatge i establir la seva hegemonia regional ². Així mateix, és ben sabut que un partit de futbol va desencadenar una guerra entre Hondures i El Salvador el 1969 ³ i que les rivalitats entre clubs de grans ciutats d'arreu del món són vistes, sovint, com una forma de guerra civil simbòlica, en la qual s'enfronten els seguidors d'equips rivals. A Itàlia, Roma i Lazio; a Escòcia, Glasgow Celtic i Glasgow Rangers; a Turquia, Fenerbahçe i Galatasaray; a Sèrbia, Estrella Roja i Partizan de Belgrad; a l'Argentina, Boca Juniors i River Plate; a Colòmbia, Independiente Santa Fe i CD Los Millonarios. Aquestes rivalitats han estat creades i sostingudes per una història de divisió social basada, segons els casos, en la religió, les diferències de classe i d'estatus, la pertinença a un grup ètnic o la separació geogràfica. De vegades, i certament en el cas de la que potser es pot considerar la major rivalitat entre clubs, el Clàssic, que és com es denominen els partits entre el Reial Madrid i el FC Barcelona, a Espanya, les divisions es basen directament en diferències polítiques. El FC Barcelona representa la identitat i l'orgull catalans contra el control centralista de l'Estat espanyol, amb base a Madrid, des d'on el dictador Franco va reprimir les aspiracions catalanes de més autonomia política, cultural i lingüística. Aquesta competència política ha estat incorporada ritualment als partits anuals entre els dos clubs, fins al punt que el Clàssic ha estat descrit com una recreació de la Guerra Civil Espanyola ⁴.

“ Cal reconèixer que hi ha aspectes de l'esport que no encaixen amb els valors de la resolució de conflictes ”

És obvi que l'esport i, en particular, el futbol, el joc més popular del món, pot ser un exercici de política de poder i impulsar l'agressivitat i la divisió competitiva i, en aquest sentit, no té res a veure amb la construcció de la pau o la resolució de conflictes. Altres trets negatius freqüentment associats a molts esports inclouen el dopatge i la corrupció i la manipulació de partits, especialment en relació amb les organitzacions

d'apostes. El nou *Informe Global sobre la Corrupció a l'Esport* de Transparència Internacional ⁵ afirma que més de 1.000 esdeveniments esportius celebrats els últims cinc anys, incloses les Olimpíades i la Copa Mundial de Futbol, han estat manipulats, la qual cosa soscava fatalment el valor fonamental de l'esport, el joc net. Transparència Internacional reclama una sèrie de reformes que posin de nou l'esport sota el control de les comunitats a les quals ha pertangut històricament, amb la participació com a principi rector.

Llavors, per què la passió? Els aspectes negatius citats són coneguts i han estat recollits pels mitjans de comunicació. El que potser és menys conegut o, en tot cas, menys tractat pels mitjans, és el poder de l'esport per unir, per crear ponts entre comunitats dividides, per motivar joves marginats que d'una altra manera estarien en bandes violentes o es dedicarien a cometre actes delictius i, en general, per inspirar les persones en l'ús del poder de convocatòria de l'esport per lluitar per uns objectius més ambiciosos com són la resolució de conflictes i la construcció de la pau. Alguns exemples i estudis de casos positius poden ajudar a explicar com funciona.

L'esport com a mitjà de resolució de conflictes compta amb una sèrie d'eminents defensors en el món de la resolució no violenta de conflictes. El llibre de Charles Korr i Marvin Close ⁶ explica la història de com els líders del Congrés Nacional Africà empresonats a la tristament cèlebre illa Robben van formar la seva pròpia lliga de futbol, la Makana Football Association, i la van gestionar seguint les normes de la FIFA, utilitzant el futbol i la seva disciplina per ajudar-los a sobreviure en el dur entorn de la presó i per crear un espai en el qual reivindicar la dignitat i fins i tot crear una forma bàsica d'organització democràtica. A través d'aquesta experiència, Nelson Mandela es va adonar del poder de l'esport per motivar i inspirar i, en els seus primers anys com a president de la recent alliberada Sud-àfrica, el va utilitzar com a part del procés de reconciliació entre els afrikaners, obsessionats amb l'esport, i els igualment apassionats habitants negres dels assentaments. Sud-àfrica va ser seu de la Copa del Món de Rugbi el 1995 i Mandela, en un acte ple de potent simbolisme, es va posar la samarreta del capità blanc de l'equip, Francois Pienaar. La història va ser portada al cinema a la cèlebre pel·lícula *Invictus*, basada en el llibre de John Carlin ⁷.

“ L'esport té poder per unir, per crear ponts entre comunitats dividides i per motivar joves marginats ”

Hi ha molts exemples contemporanis, massa nombrosos per esmentar-los tots en detall. Parlaré només d'alguns, que ens serviran per demostrar el poder de l'esport per crear ponts dins d'un grup i entre grups ⁸. La Fundació del Futbol Club Barcelona va engegar el programa FutbolNet, basat en el diàleg i l'ensenyament d'habilitats per a la resolució de conflictes. FutbolNet és un projecte que té per objectiu educar nens i joves a través de la promoció dels valors positius que es desenvolupen en la pràctica de l'esport, en aquest cas, del futbol. La temporada 2011/12, la Fundació FC Barcelona va dur a terme el seu programa en cinc àrees de Catalunya: Banyoles, Olot, Salt, Santa Coloma de Gramenet i el barri del Carmel, a Barcelona. FutbolNet es va inspirar i desenvolupar a partir d'experiències a Colòmbia i també a través de l'organització streetfootballworld, que va desenvolupar una metodologia original basada en l'eina Futbol3, fonamentada en els principis del diàleg i la mediació. De manera similar, a la lliga anglesa la majoria de clubs mantenen estretes relacions amb les comunitats en les quals es troben, duent a terme una àmplia varietat d'activitats educatives, de les quals sovint no se'n fa publicitat, que enriqueixen la vida de la comunitat i contribueixen a la resolució de conflictes localment. Molts també tenen programes de difusió a l'estranger. Aquestes activitats rarament són objecte de la difusió que sí que tenen les grans estrelles de l'esport ⁹.

“ El cas del futbolista Drogba il·lustra el potencial del futbol per contribuir a la resolució de conflictes i la reconciliació al més alt nivell ”

Passant del nivell de base al nivell de la seguretat regional i continental, un cas molt notable que il·lustra el potencial del futbol per contribuir a la resolució de conflictes i la reconciliació al més alt nivell, a l'Àfrica, és el del futbolista ivorià Didier Drogba i la seva intervenció a la guerra civil de Costa d'Ivori. El setembre de 2002, després de la sublevació d'alguns membres de l'exèrcit, es van produir tensions entre els musulmans del nord del país i el sud, controlat pel Govern, que van desencadenar una guerra civil en la qual van morir milers de persones. Drogba és un futbolista professional que ha jugat sobretot a Anglaterra i França, però també representa Costa d'Ivori en tornejos internacionals. És catòlic, però la seva dona, originària del veí Mali, és musulmana. L'abril de 2010, Drogba va ser inclòs per la revista *Time*, als Estats Units, a la llista de les 100 persones més influents del món. La raó va ser la repercussió de la seva crida, feta després que l'equip de Costa d'Ivori es classifiqués per a la Copa del Món de 2006, perquè es posés fi als combats al país, una crida que va conduir a un acord d'alto el foc de cinc anys. Drogba va ser també decisiu per al canvi d'ubicació d'un important partit de classificació de la Copa Africana de Nacions que finalment es va jugar a la ciutat de Bouake, un bastió rebel al centre de Costa d'Ivori, un trasllat que va enfortir els sentiments d'unitat nacional i va reforçar els suports al procés de pau. L'estabilitat va ser restaurada i es va iniciar un procés de pau supervisat i avalat per l'Operació de les Nacions Unides a Costa d'Ivori (UNOCI), una missió de manteniment de la pau desplegada l'abril de 2004. Drogba continua amb la seva tasca humanitària i per la pau a través de la Fundació Didier Drogba¹⁰. El 2006, el Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau, l'Oficina de les Nacions Unides sobre l'Esport per al Desenvolupament i la Pau i el Comitè Olímpic Internacional (COI) van formar un partenariat per utilitzar l'esport en el marc de les operacions de manteniment de la pau de les Nacions Unides.

Els primers anys del segle XXI, el rol de l'esport en la construcció de la pau ha evolucionat tant que, actualment, pot ser considerat una àrea específica de la construcció de la pau i moltes organitzacions, des de les Nacions Unides fins a una àmplia varietat de projectes locals de base, han utilitzat l'esport com a eina de resolució de conflictes. Avui aquestes activitats es coneixen com al sector de l'esport per al desenvolupament i la pau. Treballar amb aquest sector, que constitueix una important xarxa global on participen milers d'organitzacions de la societat civil i

centenars de milers de persones joves, és un gran estímul i una vibrant oportunitat per innovar en el treball de construcció de la pau i resolució de conflictes ¹¹.

1. Aquesta xifra és una estimació de PriceWaterhouseCoopers, citada per The Globalist, a l'article [FIFA and Company: The New Mafia?](#), 28 de febrer de 2016.

2. Grix, J. i Lee, Sr. *Soft Power, Sports Mega-Events and Emerging States: The Lure of the Politics of Attraction*, Global Society, 27:4, 521-536, setembre de 2013.

3. Goldblatt, D. *The Ball is Round: A Global History of Football*, Londres: Viking, 2007, 533-534.

4. Ball, P. *Morbositat: The Story of Spanish Football*, WSC Books: Web publishers, 2011.

5. Vegeu [l'Informe Global sobre la Corrupció a l'Esport](#), Transparència Internacional, 23 de febrer de 2016.

6. Korr, C. i Close, M. *More than Just a Game: Football vs Apartheid*. Londres: Collins, 2009.

7. Carlin, J. *Playing the Enemy: Nelson Mandela and the Game That Made a Nation*. Londres: Atlantic Books, 2010.

8. He escrit sobre aquest tema amb més detall a Ramsbotham, O. Woodhouse, T. i Miall, H. *Contemporary Conflict Resolution*. 2016

9. Sobre Barcelona, vegeu *Fundació FC Barcelona, FutbolNet: Qui té valors guanya: programa educatiu per a infants i joves*, Barcelona: Fundació FC Barcelona, 2013. En anglès, vegeu Woodhouse, T. *More than a Game: A Case Study of Football in the Community Initiatives in England*, a *Deporte y Resolución de Conflictos*, Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya: epublication 2014, ja no disponible en línia. Disponible a través de l'autor.

10. Vegeu Drogba, Sr. *Didier Drogba: The Autobiography*. London: Aurum Press, 2008, i la [Fundació Didier Drogba](#).

11. Per saber-ne més sobre aquesta xarxa i sobre com participar-hi vegeu la [Plataforma Internacional per a l'Esport i el Desenvolupament](#).

Photography (CC) : G D

© Generalitat de Catalunya